

Zpráva ke stavu médií

ČERVENEC — PROSINEC 2021

Ve zkratce

Experti na média doufají, že nová vláda přinese konec období, kdy stát média zanedbával. K tomu bude ale nutné, aby se i samotní novináři sdružovali a podíleli se na prosazování legitimních zájmů své profese. Sdružování novinářů se sice zlepšuje, ale pořád se týká pouze menšiny profese. Současné mediální prostředí vnímají experti tak, že trh soukromých médií pokračuje v koncentraci do rukou několika málo vlastníků, kvalita mediálního obsahu stagnuje, regionálních médií je nedostatek a v Českém rozhlasu se zhoršují vztahy novinářů a vedení. Tato situace si žádá rozsáhlé změny mediálního práva. Experti apelují na posílení nezávislosti rad veřejnoprávních médií i na širší modernizaci regulace médií, která předchází vzestupu novinářiny na internetu.

Kateřina Hrubešová, Tomáš Urban, doc. MgA. Jan Motal, Ph.D.

Hlavní zjištění

Mediální legislativa potřebuje velké reformy i malé záplaty

Experti se shodují na obecné zastaralosti mediální legislativy. Ještě akutnější je ale problém chybějících radních veřejnoprávních médií. Nejvhodnějším řešením je radní dovolit dle stávající legislativy, a pak ji změnit k posílení nezávislosti rad - například zapojením Senátu nebo zpřísněním kritérií na kandidáty. Výhledově členové pracovní skupiny apelují též na rozsáhlejší reformu mediálního práva, které pochází převážně z doby předinternetové. Všechny popsané nedostatky jsou dlouhodobé a mnohokrát odložené resty. Vláda by proto měla stanovit jasný časový plán jejich přijetí. Novelizovat fungování mediálních rad lze stihnout v roce 2022.

Pozitivní trendy ↗

- Nová vláda je nadějí pro legislativní změnu posilující nezávislost mediálních rad.
- Aktivní společenská diskuze o tom, jak čelit dezinformacím a trestným činům z nenávisti.

Negativní trendy ↘

- Vlna odchodů z Českého rozhlasu poukazuje na odpor zaměstnanců vůči některým krokům vedení. Jmenování Jitky Obzinové ředitelkou zpravodajství a související kampaň *#nebudemzticha* jsou jen nejviditelnějším případem.
- Pluralita ve vlastnictví médií se dlouhodobě zhoršuje a stávající legislativa nemá nástroje, jak tomu čelit.
- Chybí profesní organizace, která by zastupovala zájmy významné části novinářské obce, takže prosazování zájmů novinářů je nedostatečné a roztržité.
- Problematická komunikace prezidentské kanceláře nebo Českého rozhlasu s vybranými médii.
- Politicky účelový výběr kandidátů do mediálních rad, který šel až za hranu zákona, a pozdější zablokování jejich volby a z něj plynoucí fungování těchto kontrolních orgánů v neúplném počtu.

Soukromá média: málo vlastníků, hodně inovací

Zhoršujícím se trendem ve vývoji českých médií je koncentrace čím dál větší části trhu do rukou několika vlastníků. Takto nízká míra plurality dává mediálním vlastníkům do rukou velkou moc a omezuje možnosti spotřebitelů mediálního obsahu. V současnosti ten-

to trend nicméně není doprovázen plošným úpadkem kvality novinářské práce a objektivitu - spíše stagnací. Některé velké vydavatelské domy značně investují do technologií, čímž mohou utéct šetrícím veřejnoprávním médiím.

Novinářům se nedaří spojit se k prosazování zájmů profese

Stále přetrvává dlouhodobý problém, že novináři nefungují jako komunita společně usilující o ochranu profesních zájmů. Tomu odpovídá zastarávání mediálního práva, ve kterém například chybí definice novináře a regulace online médií. Kromě toho novináři nemají zastání v aktuálních otázkách, jako je finanční neudržitelnost mnohých regionálních médií nebo vztah tradičních médií s digitálními giganty jako Facebook a Google. Chybí

i seberegulace a sebereflexe novinářské obce; například kauza Jiřího Hoška ze Seznam Zpráv poodhalila mnohem rozsáhlejší problém přístupu k ženám v redakcích. Rok 2021 zaznamenal nárůst zájmu o profesní organizování, což ale nevedlo ke sjednocení - nejtradičnější novinářská organizace Syndikát novinářů vykazuje nadále minimum aktivity. Místo toho došlo ke vzniku nových asociací.

Nezávislost médií na politicích může posílit novela zákona o střetu zájmů

Na konci roku se tématem stala novela zákona o střetu zájmů, která má veřejným funkcionářům zakázat vlastnictví médií. Navázání zákazu na evidenci skutečných majitelů zefektivní jeho vymáhání. Současně je ve vztahu médií a politiků klíčové, aby nebyly kvůli antipatiím

vůči nim některým médiím odepírány odpovědi a přístupy na tiskové konference. To by se mělo vztahovat i na informace o fungování veřejnoprávních médií, které Český rozhlas odmítá poskytovat serveru Hlídací pes.

Novináři musí mít přístup k informacím, nikdo nesmí zakazovat přístup novinářům na tiskové konference nebo je nějak selektovat podle zaměření média, pro které píše

— Kateřina Hrubešová

Doporučení expertní skupiny pro další období

1. Vláda by měla finančně podpořit regionální média, která jsou klíčová pro objektivní informování o komunálním dění, ale dnes jsou válcována radničními periodiky.
2. „Malé novely“ veřejnoprávních médií, které napravení situaci v radách, by měly být přijaty co nejrychleji.
3. Je potřeba řešit zhoršující se situaci ohledně plurality vlastnictví médií. Novela zákona o střetu zájmů může pomoci, ale v delším horizontu jsou žádoucí rozsáhlejší změny legislativy.